

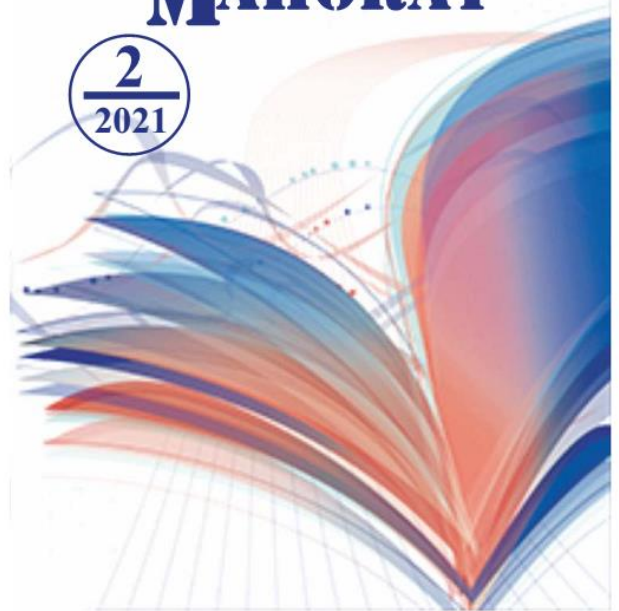

BUXORO
DAVLAT
UNIVERSITETI

ISSN 2181-6833

PEDAGOGIK MAHORAT

2
2021

MUNDARIJA

PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA.....	7
Зариф УМУРОВ. Таълимни рақамлаштириш шароитида ўқув-билув муаммоларини таълим жараёнига татбиқ қилишнинг шарт-шароитлари.....	7
Иброҳим УМАРОВ. Хорижий давлатлар ва мамлакатимиз кредит-модуль тизимининг қиёсий таҳлили.....	11
Зилола РАСУЛОВА. Бўлажак технология фани ўқитувчиларининг креативлигини ривожлантиришда дастурий таълим воситаларидан фойдаланиш.....	15
Муслима БОЗОРОВА. Роль этнопедагогика в подготовке компетентного специалиста в системе педагогического образования.....	21
Зебохон МАМАРАҲИМОВА. Ўспиринларнинг ўзини-ўзи тарбиялаши педагогик муаммо сифатида.....	26
Mirzomurod NAFASOV. Mobil ta'lim va undan foydalanishning ahamiyati.....	33
Обод ЭРГАШЕВА. Ўзбек оилаларида қиз болалар тарбияси.....	38
Baxrom URINOV. Ta'limga yevropa integratsiyasining asosiy maqsadi va tamoyillari.....	45
Nuriddin ACHILOV. Hakim at-Termiziy asarlari vositasida talabalarda ma'rifatparvarlik fazilatlarini rivojlantirish mazmuni.....	48
Зебо ТҮХТАЕВА. Олий таълимда ихтисослик фанлари интеграциясини таъминлаш имкониятлари.....	53
Бобиржон ЭРГАШЕВ. Профессионал таълим тизими битирувчиларининг касбий кўникмаларини эгаллашларида педагогик стратегиялар.....	60
Зубайда БАХРАНОВА. Корпоративная культура в условиях инновационного развития вуза.....	65
Гулум БОҚИЕВ. Педагоглар малакасини оширишда замонавий таълим методларидан фойдаланиш.....	68
Гулноз ҚУРБОНОВА. Дарс машгулотларида талабалар касбий тафаккурини ривожлантиришга инновацион ёндашув.....	72
Dilnoza AXMEDOVA, Baxtiyor ADIZOV. Pedagogika fanlarini o'qitishda muammoli ta'lim metodlarining o'rni.....	78
Dilora SIDIQOVA. Masofaviy ta'lim sharoitida talabalarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirish.....	81
Сардор ХОДЖАНИЯЗОВ. Сулаймон Боқиргоний ҳикматларида ахлоқий ва маънавий тарбия тўғрисидаги ғояларининг акс этиши.....	85
Динара АТАДЖОНОВА. Имоми Аъзам Абу Ҳанифа асарларида хулқий гўзалликни қарор топтиришнинг тарбиявий усул ва воситалари.....	89
Манзура РАХМЕДОВА. Маҳмуд аз-Замахшарий асарларида маънавий-маърифий ва ахлоқий масалалар.....	93
Санжар МИРЗАЕВ. Қишлоқ ва сув хўжалигида сувдан фойдаланиш этикасини ўргатиш методикаси.....	96
Шерзод АБДУРАХМАНОВ. Ўқувчи-ёшларда ватанпарварликни шакллантиришда мутафаккирларнинг таълим –тарбияга оид қарашларидан фойдаланиш.....	103
Марҳабо АШУРОВА. Футувват (жавонмардлик) - ахлоқий тарбия асоси.....	106
Robila NORQO'CHQOROVA. Pedagogika kolleji o'quvchilarida qadriyatli munosabatni shakllantirish samaradorligini oshiruvchi omillar.....	110
Насиба ЖУМАНИЁЗОВА. Аутизм ташхиси болаларга ота-оналарнинг муносабатини шакллантириш.....	113
Машхура СУЛТОНОВА. Зўравонликни бошдан кечирган аёлларнинг ижтимоий-психологик хусусиятлари.....	117
Го'zal YUNUSOVA. Maktabgacha yoshdagi bolalarning kreativ tafakkuri rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	121
МАКТАБГАЧА ВА БОШLANG'ICH TA'LIM.....	125
Maqsuda NORBOSHEVA. Maktabgacha yoshdagi bola shaxsini rivojlantirishda o'yinli texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati.....	125
Рустамбек ҚҮЛДОШЕВ. Чапақай ўқувчиларнинг мактабга мослашуви ва унинг ўзига хос хусусиятлари.....	127
Малика ХАЙДАРОВА. Бошланғич таълим жараёнига индивидуал ёндашувни татбиқ этишнинг ўзига хос хусусиятлари.....	133
Наргиза КУЧКАРОВА. Бўлажак бошланғич синф ўқитувчиларини ўқув фанларида ихтисодий - маданий ривожлантиришнинг модели ва технологияси.....	136
Бибихол КАРИМОВА. Мехрибонлик уйлари бошланғич синф тарбияланувчиларида миллий гурурни ҳадислар асосида шакллантиришда интерактив методлардан фойдаланиш.....	139

Baxrom URINOV
Namangan davlat universiteti

TA'LIMGA YEVROPA INTEGRATSIYASINING ASOSIY MAQSADI VA TAMOYILLARI

Ushbu maqolada ta'limga Yevropa integratsiyasining asosiy maqsadi va tamoyillari o'rganilgan va tahlil qilingan. Bugungi global rivojlanish davrida ta'lim integratsiyasining o'ziga xosliklari bayon etilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim, integratsiya, maqsad, tamoyil, muassasa, boloniya.

В статье исследуются и анализируются основные цели и принципы Европейской интеграции в образовании. Описаны особенности интеграции образования в современную эпоху глобального развития.

Ключевые слова: образование, интеграция, цель, принцип, институт, болонья.

The article examines and analyzes the main goals and principles of European integration in education. The features of the integration of education in the modern era of global development are described.

Key words: education, integration, goal, principle, institution, bologna.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim ijtimoiy rivojlanishning global omillaridan biri bo'lib, u davlatlararo ta'lim nomutanosibliklarini bartaraf qiladi hamda dunyo iqtisodiyotida siyosiy barqarorlik va barqaror rivojlanishni ta'minlaydi.

Oliy ta'lim muassasalarining yangi vazifasi ta'limni modernizatsiya qilish uchun kuchli rag'batlantiruvchi omil bo'lib, bilimlar iqtisodiyotini rivojlantirishning real ehtiyojlarini qondirish uchun ishlab chiqilgan [1, 2]. Oliy ta'lim sohasidagi xalqaro hamkorlik davlatlararo munosabatlarning va global miqyosdagi tashkilotlar va muassasalar darajasidagi o'zaro munosabatlarning, shuningdek, turli mamlakatlarning oliy ta'lim sohasidagi ayrim olimlar va amaliyotchilar o'rtasidagi muhim qism sifatida qaraladi. Ilmiy tadqiqotlar va texnologiyalarni rivojlantirishdagi yetakchilik ko'p jihatdan fan, ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasining samaradorligi bilan belgilanadi. Tarmoq shaklidagi o'zaro munosabatlar bilim va texnologiyalar globallashuvi va bilimlarga asoslangan iqtisodiyotning paydo bo'lishi sharoitida mamlakatlarning barqaror rivojlanishi va raqobatdoshligining samarali vositasiga aylandi. Shu sababli, so'nggi yillarda turli formatlarda (universitet-korxonalar, korporativ institutlar; tarmoqlararo loyihalar) va turli xil modellar bo'yicha (qo'shma o'quv va ilmiy-tadqiqot dasturlari, ilmiy tadqiqotlar) amalga oshirilayotgan integratsiya jarayonlarining, xususan, Yevropa integratsiyasining darajasi oshdi.

Asosiy qism. Ta'kidlash joizki, ta'limda integratsiyaning asosiy vositalari Boloniya jarayonining vositalari bo'lib, ular xalqaro ta'lim makonida, shu jumladan, maqsadlarni belgilash darajasida qatnashadigan barcha mintaqalar uchun tushunarli va shaffofdir.

Yevropa integratsiyasi va xalqaro hamkorlikning asosiy maqsadlari:

- ta'lim olish imkoniyatini ta'minlash;
- uzluksiz ta'lim va "hayot davomida ta'lim" strategiyasini amalga oshirish zaruriyati;
- ta'limning milliy xususiyatini saqlab qolgan holda dunyo madaniyati boyliklari bilan tanishtirish;
- samarali boshqaruv modellarini izlash;
- ta'limni moliyalashtirish manbalarini kengaytirish;

- ta'lim faoliyatini, shu jumladan, alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan talabalarni modernizatsiya qilish uchun me'yoriy-huquqiy bazani rivojlantirish va takomillashtirish;

- o'quv jarayoni ishtirokchilari uchun ijtimoiy ta'minot.

Yevropa integratsiyasining asosiy prinsiplari quyidagilardan iborat:

- dunyoni yaxlit tasavvur qilish uchun fundamental bilimlarni berish, ta'lim dasturlarining haddan tashqari to'yinganligining oldini olish;

- o'rganish imkoniyati va hayot davomida o'rganish uchun sharoit yaratish (ilg'or malaka oshirish, qayta tayyorlash va boshqalar) haqida tushunchani shakllantirish;

- talabalarining kasbiy va shaxsiy rivojlanishini hamda doimiy o'zgarishlarga moslashish qobiliyatini ta'minlaydigan vakolatga asoslangan yondashuvga o'tish;

- avtoritar pedagogikani bag'rikenglik pedagogikasi bilan almashtirish, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlarni subyekt mavzusiga aylantirish, shunda mutaxassislar bozor iqtisodiyoti sharoitida mas'uliyatli va samarali bo'lishga qodir bo'lgan o'z-o'zini ta'minlash qobiliyatiga ega shaxslar bo'lishi kerak;

- bilimga, o'zini-o'zi anglashga va shaxsiyatni rivojlantirishga bo'lgan ehtiyojni shakllantirishga asoslangan talabalarga yo'naltirilgan ta'lim modelini joriy etish;
- boshqa odamlar va ijtimoiy tuzilmalar bilan o'zaro munosabatda bo'lish, nizolarni tartibga solish ko'nikmalarini o'rgatish: hayot jarayonida yuzaga keladigan psixologik, ijtimoiy, siyosiy, millatlararo;
- o'zgarish dinamikasi va o'zgarishlarni sezish qobiliyatiga mos keladigan ta'limning innovatsion rivojlanishini ta'minlash.

Ta'kidlash joizki, ta'limning Yevropa integratsiyasi - bu har doim bo'lib kelgan va maqsadga muvofiq bo'lgan pedagogik qarz olish bilan bog'liq bo'lmagan obyektiv va doimiy ravishda rivojlanib boradigan jarayon, ammo umumiy parallel jarayonlar va umumiy ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy hodisalar bilan bog'liq bo'lgan, shu jumladan: ko'p tomonlama dunyo iqtisodiy aloqalari; axborotni dunyoning deyarli har bir burchagiga kirishini ta'minlaydigan o'zlarining rivojlangan infratuzilmasiga ega axborot texnologiyalari; insoniyatning sivilizatsiya muammolari, birinchi navbatda atrof-muhit; global bozor g'oyalari, erkinlik, insonparvarlik va umumbashariy qadriyatlar. Ta'lim tizimiga xalqaro integratsiya, hayotning boshqa sohalarida bo'lgani kabi, murakkab, qarama-qarshi va uzoq davom etadigan jarayondir. Ko'pgina muammolar milliy darajadan milliy darajaga o'tishning murakkabligi bilan bog'liq. Shu sababli, integratsiyaning asosiy maqsadi har bir mamlakatning imkoniyatlaridan tashqaridagi muammolarni hal qilish uchun milliy ta'lim tizimining potensialini birlashtirish: savodsizlik va sifatli ta'lim olish uchun tengsizlikni bartaraf etish; natijalar va o'qish davrlarining avtomatik tan olinishini ta'minlash uchun ta'lim siyosati elementlarini uyg'unlashtirish va o'quv dasturlarini uyg'unlashtirish; ilmiy darajalarning izchilligi; akademik harakatchanlikni kengaytirish; ta'lim sifatining umumiy standartlarini ishlab chiqish; milliy ta'lim tizimining ichki salohiyatini oshirish.

Shu bilan birga, amaliyot shuni ko'rsatadiki, ta'limda universalizm ijtimoiy-siyosiy tuzilmalar, madaniy va til an'analarning xilma-xilligi saqlangan taqdirdagina mumkin. Integratsion jarayonlar muvaffaqiyatining asosiy xususiyati milliy ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyatlariga xos madaniy o'ziga xoslikning ahamiyati va milliy yondashuvlar va an'analarni saqlash edi. Integratsiya har bir kishi uchun ham, jamiyat uchun ham madaniy va ilmiy merosni saqlash bilan birga bilimlarni kengaytirishning muhim omiliga aylanib bormoqda [3, 4]. Shu sababli, globallashtirishdan farqli o'laroq, integratsiya milliy ta'lim tizimlarini birlashtirishga intilmaydi, balki tez o'zgaruvchan va o'zaro bog'liq bo'lgan dunyoda o'zaro hamkorlik qilish uchun ko'rsatma sifatida o'zaro tushunish va o'zaro boyitishga e'tiborni iqtisodiyot, siyosat va xalqaro hamkorlikning boshqa sohalarini rivojlantirishda barqarorlashtiruvchi elementga aylantiradi.

Ushbu darajadagi integratsion jarayonlarga Yevropa Ittifoqi misol bo'la oladi, uning ta'lim siyosati izchil integratsiya zarurligini tan olish va unga bir vaqtning o'zida va yagona formatda erishish mumkin emasligini anglash asosida amalga oshiriladi.

Yevropa Kengashi va Yevropa Ittifoqi strategiyani belgilaydi va integratsiya jarayonlarini amalga oshirishga yordam beradi. Yevropa Kengashi jamoat hayotining turli masalalarini ko'rib chiqadi, ammo hokimiyat vakolatiga ega emas va Yevropa Ittifoqi Yevropa davlatlarining umumiy ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy strategiyasining asosiy yo'nalishlarini aniqlashda asosiy rol o'ynaydi. Yevropa Ittifoqi rahbarligi ostida unga a'zo davlatlar akademik hamkorlik uchun asos bo'lgan talabalar va o'qituvchilarning Yevropa makonida harakatchanligini oshiradigan hujjatlar ustida faol ish olib borishdi. Shu bilan birga, ta'lim sifatini ta'minlash hamkorlikning eng muhim yo'nalishlaridan biridir va EHEA (The European Higher Education Area) a'zo davlatlarining kelishilgan kelishuvlarni bajarish majburiyati Yevropa Ittifoqining strategik maqsadiga mos keladi: dunyoda barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga qodir, dunyoda eng raqobatdosh va dinamik bilimga asoslangan iqtisodiyotga aylanish va jamiyatning ijtimoiy hamjihatligi.

Ko'pgina mamlakatlarda bu jarayonlar ikkita qarama-qarshi tendensiyalar ta'sirida sodir bo'ladi: bir tomondan, rivojlanishning turli darajalaridagi milliy ta'lim tizimlarining yaqinlashishiga ortib borayotgan ehtiyoj, boshqa tomondan, mintaqalarning raqobatbardoshligi va iqtisodiy barqarorligiga erishish istagi bilan bog'liq bo'lgan mintaqaviy ehtiyojlarning dolzarbligi.

Muhokamalar va natijalar. Yevropa ta'limi sohasidagi integratsion jarayonlar mamlakatimiz uchun alohida qiziqish uyg'otadi: asosiy bosqichlar va harakatlantiruvchi kuchlarni aniqlash, amalga oshirish prinsiplari va usullarini tanlash, samarali vositalarni yaratish, muvaffaqiyat omili va islohotlarning asosiy yo'nalishlarini tahlil qilish. Yevropa Ittifoqiga a'zo davlatlarning ta'lim sohasidagi hamkorligi shakllari va mexanizmlari Rossiya uchun Boloniya deklaratsiyasini imzolagan, shuningdek, MDHning asosiy sheriklari bilan hamkorlik qilish vositasi sifatida samarali hisoblanadi.

Ta'lim sohasi zamonaviy muammolarga javob bera oladigan, jamiyatda va fanda yuz berayotgan o'zgarishlarga mos ravishda o'zgaradigan mutaxassislarni shakllantirish va tarbiyalash uchun javobgardir. Oliy ta'limning asosiy vazifasi shaxsga o'zini o'zi anglash, ochib berish va rivojlantirishda yordam berishdir.

Mahalliy va Yevropa Ittifoqida ta'lim uchun umumiy makonni yaratish, shuningdek, Yevropada oliy ta'lim uchun umumiy makonni shakllantirishda samarali ishtirok etish vaqti va tizimli yondashuvni talab qiladi. Ichki oliy ta'lim tizimining raqobatdoshligini ta'minlash, mamlakatning milliy, madaniy va ijtimoiy-iqtisodiy o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olish va ta'lim sifatini oshirish uchun hamkorlikning barcha vositalaridan foydalanish zarur.

Xulosa. Ta'lim sohasida sifatni ta'minlash agentliklarining hamkorligi ta'lim organlariga ta'sir etuvchi muhim siyosat manbai hisoblanadi. U turli shakllarni o'z ichiga oladi: baholash jarayonida yoki akkreditatsiya komissiyalari tarkibiga xorijiy mutaxassislarni jalb qilish; ma'lum bir mamlakat agentligining boshqaruv organiga xorijiy ekspertlarni kiritish; o'quv dasturlarini baholash va akkreditatsiya qilishda xalqaro standartlar va mezonlardan foydalanish; bakalavr va magistr larni tayyorlash darajasining xalqaro ishlab chiqilgan ko'rsatkichlaridan foydalanish.

Integratsiyalashuvning har xil shakllari, usullari va dinamikasida quyidagi vazifalar ustuvor hisoblanadi: ta'lim sifatini ta'minlash, qo'shma o'quv dasturlarini ishlab chiqish va o'qituvchilar, talabalar va mutaxassislarning akademik harakatchanligini oshirish.

Adabiyotlar

1. Пидоричева И.Ю. Основные задачи и организационные принципы интеграции науки и образования // Экономика промышленности. – 2008. – Вып. № 2 (41).
2. Ломакина И.С. Программы ЕС в сфере образования и профессиональной подготовки как способ реализации европейской образовательной политики / И.С. Ломакина // Вестник Челябинской государственной академии культуры и искусств. – 2012. – № 2 (30). – С. 173–178.
3. Конвенция о признании квалификаций, относящихся к высшему образованию в Европейском регионе, и Пояснительный доклад. (Лиссабонская конвенция (Европа), 1997 г.) / Council of Europe, July, 1998, Reprinted January 1999. – 300 с.
4. Рогачева Е.Ю. Региональные вузы и международная интеграция образования / Е.Ю. Рогачева, А.Ю. Слепухин // Интеграция образования. – 2015. – Т. 19. – № 1. – С. 6–12.